

Én még láttam nyomtatást.

Süt a nap, a lovak térdig gázolnak a kibontott kévek között, sásolva, törik a szalma, száll a nyárszagú por, s a kertek tűnődő csendjéből almák nézik a világot.

– Nee!... Fecske! Szellő!

A lovak nem mennek egy lépéssel sem gyorsabban. Nem is biztatás ez, csak szól egyet-egyet az ember, hogy ne legyen olyan egyedül.

A rét fölött gólyák szállnak, a réten kannarózsával öntözik a vásznat, mert ettől fehéredik. Na meg a naptól. A víz – mint a gyöngy – pereg a vásznon, a gólyák köröznek a levegőben, a lovak a szérűben. A lovak száját néha meg kell húzni, mert a ló nem szeret körbe járni.

– Nee!... Fecske!

A szérű földje sulykolt agyag, s a lovak minden lépésére hullik a szem a szérű tányérjára.

Az öregasszony az előbb kikiáltott már, hogy az ebéd kész, de az öreg Péter eleresztette a füle mellett. Aztán kijött a menyük.

– Gyűjjön édesapám, a gyerek addig nem eszik.

Az öreg rám nézett:

– Tartanád addig a gyeplőt, Pisti?

A gyeplő madzagból van, és nem kell vele tenni semmit. Forgunk körbe-körbe. Néha én is azt mondom:

– Nee!... Fecske!

Fecske odanéz a hangra, és elfogad. Ismerjük egymást. A faluban bűg a cséplő.

Itt nem. Mi nyomtatunk.

*

Bűg a cséplő, és csattog a motor. Ez az első a faluban. Az első cséplőgép, a masina. Amikor megérkezett az állomásra, a lányok felvirágozták, és Cser Péter hajtotta a lovakat. Ennek az öreg Péternek a fia. A lovak füle mögött is virág, bazsarózsa. Az öreg Péter szigorúan nézte az ártatlan virágokat, de nem szólt.

– Majd később – gondolta.

Ámbár: ami később van, az rendesen későn van.

És ettől kezdve nem nyomtattak többet a faluban. A masina házról-házra járt, és megette az asztagokat. Kicsépelte, kiszeelelte, s a tiszta búza úgy folyt a zsákokba, mint a rizskása a boltban, csak sárgán, mint az arany. Még osztályozta is. Hja, nagy dolog a tudomány.

Cseréknél ugyan ki kellett ásni az egyik kapudúcot, hogy beférjen a masina, de szívesen kiásták.

– Sulykold meg jó erősen – mondta az öreg Cser a fiának –, most már ott marad örökre. A fiú sulykolta a földet, csendesen és elgondolkozva. Nem jó, ha

ilyeneket mond az ember, hogy örökre. De a fiú nem erre gondolt.

A masina így aztán beért, búgni kezdett, ami messziről úgy hallatszott, mint az orgona. A föld és a kenyér, a munka és az idő orgonája.

Szép volt, mindenki hallgatta.

Akkor este a fiatal Péter nem nyúlt az ételhez, pedig fáradt volt nagyon. Belül volt fáradt. Vonszolta magát, és nem bírta tovább.

– Tán megemelted magad?

– Nem.

– Hát akkor egyél!

– Nem kell.

Az öreg szeme megszűkülte. A lovak virágos fejét látta hirtelen, és gyomrában mintha kő nőtt volna.

– Hát akkor mondd – ámbár – és összefonta mel-lén a kezét, de annyira, hogy két könyökét a marká-ban tartotta.

– Ágnes. Úgy gondoltam – mondta a fiú rekedten, és anyjára nézett, de az sem szólt. A lámpát nézte.

– Amíg én élek, azt a kódist ide nem hozod. Az asszony hallgatott.

A vacsora ott maradt az asztalon, és a fiú csak reg-gel jött haza.

Másnap aztán baj történt. A masina még ment, s a szíjat ilyenkor nem lehet ledobni a nagykerékről. Várni kell, amíg a kerék meglassúdik, de Péter nem várt. A kerék elkapta, egyet fordított rajta – csak egyet – aztán meg is állt.

Nagy csend lett ekkor, aztán nagy futkosás, láрма. Pétert bevitték az ágyra, s az öreg Cser addig nézte, amíg csak lehetett.

Temetés után pedig a kapudúcot visszaásta a helyére. A masina ide nem jöhet be, búgathat, ahogy akar, itt minden évben elkészül a szérű, a lovak jár-nak körbe-körbe, itt nyomtatunk.

– Nee, Fecske!

Most én fogom a gyeplőt, ami madzagból van, és hol hosszabbra, hol rövidebbre kell húzni, hogy a lo-vak a szemet mindenütt kitapossák. Forog az ember, és azt hiszi, hogy egyhelyben forog, pedig ez nem egészen így van. Lám, a napról is azt mondják az is-kolában, hogy álló csillag. Ez csak olyan kitalálás. Elsősorban: csillag csak éjjel van, másodsorban a vak is látja, hogy reggel feljön, este pedig lemegy. A hold is és az évek is.

Péter sírján még ki se zöldült a fű, amikor anyja egy este megszólalt:

– Annak a lánynak fia született.

De az öreg Cser nem válaszolt. Nem igen beszélt ebben az időben, és később se sokat. Még azt az ut-

cát is elkerülte. Kemény ember volt, szíjas, inas és gyomrában a kő.

Azt azonban nem szerette, hogy almáját lopják. Ezeket a fákat még Péter ültette, ezekről ne lopjon senki. És látja ám egyszer, hogy mozognak az ágak. Eleresztette a kutyát, és kényelmesen odaballagott a fa alá. Kezében az ostorral. És felnézett, és hallgatott. Megszédült, mert forgott vele a világ; vagy megállt a világ, és harminc éve nem történt semmi.

– Gyere le, Péter!

– Nem bánt?

– Nem bántalak.

A gyerek gyanakodva lemászott, lyukas kalapjában almák. A gyerek liheg, az öreg is.

– Na, add ide a kezéd!

És mennek befelé.

– Van aludttej is meg puha kenyér, máma süttött – öreganyád. Aztán – ha ettél, elmegyünk anyádért.

*

– Nee, Fecske!

Zizeg a szalma, és puhán, aranyosan száll a por. A kert hallgat, s a faluban bűg a cséplő, de mi nyomtatunk.

Ámbár, talán utoljára.

Az előbb itt volt egy masiniszta, és a kapu szélességét méregette, az öreg Péter pedig azt mondta:

– Hát, ha maguk kiássák, én nem bánom...

(1958)

*

Megjelent az Új Emberben, 1958. június 29-én. Tartalmazzák a Harangszó (1975), a Búcsú (1979), és a Tojánhéjdarabkák (2007) c. kötetek.